

ЎҚИТУВЧИЛАРНИНГ МАЛАКА ОШИРИШ АМАЛИЁТИДА ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМ РЕСУСЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИШИ

Чирчир ОТҚМБЮ

*Ахборот технологиялари кафедраси
катта ўқитувчиси А.Ж.Парниева*

Олий таълимда юқори малакали илмий педагогик кадрларни тайёрлаш муҳим факторлардан бири бўлиб ҳисобланади. Бу жараёнинг асосий таркибий қисми сифатида олий таълим ўқитувчиларининг профессионал компетенциясини бевосита юксалтириш профессионал қайта тайёрлаш тизими ҳамда/ёки малака ошириш муассасалари бўлиб ҳисобланади. Кўппоғонали ҳамда мураккаб йўналишли малака оширишдаги педагоглардан давр талабидан келиб чиқиб илм ва техниканинг янги ютуқларидан фаол қўллаш талаб этилади. Бу эса жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий талабига кўра сезиларли даражада амалга оширилмоқда.

Ҳозирда замонавий таълим парадигма информатикалаштириш ҳамда компьютерлаштириш жараёнига тамоман боғлиқ, у ёки бу ОТМнинг муваффақияти турли тоифадаги таълим олувчилар учун максимал қулайлилик ва ҳаммага қўл келадиган ўқишни яратиш, талайгина ўзгартиришларни киритиш, таълим майдони кенгайтириш кўпинча компьютер тармоқларининг техник имкониятлари белгилайди. Бу нуқтаи назардан ОТМларида дастур ресурсларини таълим жараёнида қўллаш ва самарали бошқариш учун ўқитувчиларни янги форматда қайта тайёрлаш зарурдир. Бу масала ўқитувчиларни қайта тайёрлаш тизимида юқори даражада ўз ечимини топади. Айрим тадқиқотчиларнинг фикрича [1.с.209], ихтисослаштирилган, аниқ бир мақсадга қараб йўналтирилган ўқитувчиларнинг ўқиши, самарали илмий педагог, рақобатбардошликни вужудга келтирувчи зарурий шартлар, шахсининг профессионал маданиятини сифатли шакллантира олишга лаёқатлиги айнан малака ошириш курсларида ўз аксини топган. Муаллифнинг фикрига кўра, ОТМ сига ўргатувчи дастурларини ишлаб чиқиш ва сифатли амалга ошириш учун кучайтириш кераклигини таъкид қилилади.

Бугунги кунда замонавий, бир хил даражадаги савияли ўқитувчиларнинг жамоасига мос келувчи “талабнома рўйхати” етарли даражада тўпланган. Бу мақсадда мамлакатимизнинг ОТМлари, марказлари, кўшимча профессионал таълимни амалга оширишларида малака ошириш тизимларида оптимал траекторияни ривожлантириш белгиланди. Ўқув жараёнида замонавий техник воситаларини кенг қўламда қўлланилиши айнан педагогларнинг юкласини сезиларли даражада оптималлаштириш, ўз фаолиятдан узлуксиз ҳолда малакасини ошириш, ўзлаштиришни енгиллаштириш ва муҳим қабсий маълумотларни эслаб қолиш, янги маълумотларни англаб олишга ёрдам бериш ва унга ўз муносабатини шакллантиради.

Шундай қилиб, айнан педагогларнинг малакасини оширишдаги масофавий таълим шакли максимал даражада самарали, айниқса эгилувчан ва жамиятнинг талабларини бутунлай жавоб беради. Ф.Л.Красинскаянинг фикрига кўра, замонавий шароитда ОТМларидаги илмий педагогик ходимларининг малака ошириш тизимида тизимини бузмасдан, консервативлик мумкин эмас [2.с.117]. Бундай жараён эгилувчан ва албатта таълим олувчининг индивидуал талабини инобатга олган ҳолда имкони борича бир-бирида фарқ қилувчи вариативли, жаҳон таълим соҳасида ўз ўрнига эга бўлган кичиккина ўзгаришга зудлик билан таъсирини кўрсата олиши керак. Охирги талаб ўқишнинг индивидуал траекторияси деб аталувчи – шахсий ўқиш маршрутини куриш имконияти, ўрганилаётган модулдан вариативлик қисмини танлаш имконияти ўз аксини топа олиши керак. Л.И.Гурье ҳам шу фикрга қўшилган ҳолда “ўқитувчиларни қайта тайёрлаш жараёнида шахс ўз олдига қўйган мақсадга эришиш учун мустақил ўқиш кўникмаси юқори бўлиши керак. Илм шу ҳақидаки, қандай қилиб ўқиш, қандай қилиб фикрни кучайтириш (рағбатлантириш, тезлаштири), қандай қилиб шахсий келажагининг менеджери бўлиш кераклигини ҳеч қандай ОТМ ҳам, таълимдан кейинги ўқиш тизимларида ҳам ўргатилмайди. Ўқитувчи ўз фаолиятдан ташқари бўлғуси мутахассисларни – шунга ҳам ўргатиши керак”[3.с.117].

Албатта, бошланғич – асосий блокда, бошланғич маълумотларнинг янги стандарти ёки тизимда турли ўзгаришлар ва / ёки олий мактаб таркиби тааллуқли бўлган таълимнинг айниқса муҳим муаммоларини очиб берилган бўлиши керак. Вариатив блокка келадиган бўлсак, бунда биринчи навбатда ҳар бир таълим олувчининг лавозимига боғлиқ ҳолда ҳам унинг таълим вазифасини аниқлаш шарт.

Шу мақсаддан келиб чиқиб, ОТМ педагог ходимларининг малака ошириш тизими учун дастур ишлаб чиқилди.

Бутун ўқув жараёнини куриш ҳамда тақдим этишда ўқитувчидан таълим олувчига ахборот узатишнинг стандартли жараёнини сезиларлича оширишда электрон кутубхона тизимига доступ, таълим соҳасига доир мультимедияли файллар, электрон тестлари, тақдимот материаллари Moodle таълим дастурий таъминот ёрдамида амалга оширилади. Бундай ташқари ресурсда қўшимча маълумотларга гипермувожаатларни ўзида акс этувчи, яъни тингловчининг хоҳишига кўра ўқув жараёнини максимал бойитиб ўрганилиши мумкин, ҳамда маълум бир соҳада олинган билимга қўшимча мотивация бўлиб хизматқилувчи “ахборот дарахти” мўлжалланган. Ҳар бир модуль тест топшириш, casy-stady принципи бўйича масалалар ечиш ёки кроссворда тузиш ва ечиш билан яқунланади. Кўпроқ назоратнинг охирги кўринишида ўрганилаётган мавзу қўлланилади. Махсус яратилган форум ёки чатлар ёрдамида ўқув блокида таълим олувчи гуруҳлар ва ўқитувчи билан орасида тизим билан ишлаш бўйича техник ёрдам олиш мақсадида ресурсда тизимли администатор билан жонли мулоқат ҳам кўзда тутилган.

Масофавий шаклдаги дастур тўлиқ ишлаб чиқарилган, аммо кундузги ва масофавий таълим шаклининг аралашмаси мувафақиятли мисолини

амалиётда учратишимиз мумкин ва қуйидаги босиқичлардан иборат: биринчи босқич таълим мақсадининг қўйилиши, тьютор билан танишади. Иккинчи босқич ўқув жараёнининг ўзи амалган оширилади, ўқув материалларини масофавий шаклда мустақил ўзлаштиришдан иборат бўлади. Учинчи босқичда битирув малакавиф ишини оммавий ҳимоялайди [4. с. 355].

Илмий-педагогик ходимларнинг малакасини ошириш жараёнига сарф харажатлари, ўқув воситаларини ҳамда вақтни тежашда касбий фаолиятида узлуксиз ўзига қулай вақтда тингловчи тьютор ҳамда у томондан тайёрланган видеомаърузалар билан танишишни тўлиқ ўрнини тўлдиради. Видеомаърузаларга йўлланма сифатида қўрғазмали схема ҳам тақдим этилади. Бунда тингловчи охириги натижаларига асосланиб электрон таълим муҳитида ориентация олиш ва таълим маршрутини мустақил қуришга ёрдам беради. Битирув малакавий ишини ҳимоялашда эса масофавий шаклнинг ўзаро боғланишни тақдим этилган видеоконференцияни ташкиллаштириш йўли билан амалга оширилади.

Малака ошириш жараёнида дастурий ўқитиш муҳитида қўлланиши ўз ўзидан таълим юкламаси – илмий педагог ходимларнинг касбий фаолияти учун зарур бўлган ахборот – коммуникацион воситалари, электрон ўқув - услубий ва ахборот комплексини қисман ишлаб чиқиш ва уни қўллаш, интернет ресурсларда ориентация олиш, турли қидирув тизимини ўзлаштириш, техник ва ахборот технологиялари воситалари ёрдамида ўқув жараёнини бошқариш кўникмаси шаклланади. Албатта таълимда бундай ўзаро таъсирнинг ижобий (ПЮЛС/ асосий) томони ўқитувчи касбий фаолиятидан узилмаган олда амалга оширилишидир.

Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, бундай ташкиллаштириш замонавий шароитда илмий педагог ходимларнинг малакасини ошириш аҳамиятлиги ҳамда зарурияти асосий мақсадидан келиб чиқиб, янги таълим парадигма талабига кўра касбий вазифасини юқори самарадорликда бажарилиши ва ОТМ ўқитувчисининг зарур сифат очади курс тингловчиларини сифатли тайёрлашдан иборат. Шу нуқтаи назардан вазифани асосий мақсади ҳал бўлади: шахсий педагог траектория йўли билан инновацион таълим технологиясига ижодий ёндашиб ўқув курсларининг муаллифи сифатида яратиш ва шаклланиш, фан специфик ҳисобидан келиб чиқиб дидактик масаланинг қўйилишда оптимал натижага эришиш; нутқ ва дискусион маданияти билан “ичкипедагогик” коммуникациясини ошириш агар шундай ифодаляйдиган бўлсак, профессионал кўникмасининг шаклланиши; талабаларни тарбиялаш принципларида энг муҳим бўлган процессионал қараш ва баҳолаш критериялари ҳақиқатдан ҳам эскириб қолганлиги бугунги кун талабига жавоб бермаслигини қайта кўриб чиқилади.

АДАБИЁТЛАР

Молдажанова А.А. О реализации программы “Профессиональная культура преподавателя вуза” в системе повышения квалификации педагогов высшей школы // Вестник Томского гос.ун-та. – 2006. - №292-I/ - С/ 207 – 210.,

Красинская Л.Ф. Технология вариативно-модульного повышения квалификации преподавателей на основе компетентности подхода // Мир науки, культуры, образования. – 2011. - №1. – С. 116 – 119.

Гурье Л.И. Современные средства обучения в процессе повышения квалификации преподавателей вузов // Образовательные технологии и общество. – 2009. - №1. – С. 324 – 327.

Захарова О.А. Авторизованные учебные центры в системе повышения квалификации преподавателей высшей школы // Вектор науки ТГУ. – 2010. №4. – С. 354-356.